

Bestämning av rörsångare och kärrsångare

Kvantifiering av relationen mellan längsta tertialen och innersta armpennan

Bo Nielsen & Bo Petersson

Introduktion

Vi har uppmärksamrats på en karaktär som nämns i boken Advanced Bird Id Guide by Nils van Duivendijk som gäller den längsta tertialen och armpennorna. Där står det att hos kärrsångare sticker tertialerna ut utanför armpennorna medan hos rörsångare är längsta tertialen i samma nivå som armpennorna. Vi kunde inte hitta någon referens till denna karaktär så vi beslöt att undersöka i hur stor utsträckning detta stämmer genom att mäta avståndet mellan innersta armpennan och längsta tertialen. Vi bedömde längden i halva millimeter. Positiva längder visar att tertialen är längre än innersta armpennan medan negativa längder visar att den är kortare än innersta armpennan och noll visar att tertialen är i samma nivå som innersta armpennan. Mätningarna skedde genom att mäta avståndet i en hoplagd vinge med en linjal. När det gäller de korta avstånden när tertialen mätt samma längd som armpennan och måtten varit en skillnad på en eller en halv millimeter har måtten bedömts med ögonmått.

Mätningar

Mätningarna har gjorts av författarna i Bingsmarken och Getterön mellan 28 juli och 9 september 2024. Totalt har 1346 fåglar mätts varav 625 unga rörsångare, 446 unga kärrsångare, 154 gamla rörsångare och 121 gamla kärrsångare. Dessa har mätts på vänster vinge och för dessa har även vinglängd och var innerfansinskränningen på andra handpennan faller. För en del av dessa har även höger vinge mätts gällande yttersta tertialens och innersta armpennans relation. Detta har gjorts för 486 unga rörsångare och 196 unga kärrsångare. För gamla fåglar har vi för få dubbla mått för att det ska vara värt att visa men resultaten faller inom de för de juvenila. Vi har jämfört om resultaten samvarierar med vinglängd eller var innerfansinskränningen på andra handpennan faller men enligt våra data så är det helt okorrelerat med tertialernas längd.

Metod

Mätningen har skett med fjädrarna vilande och tertialen lagd ovan armpennorna. Ingen sträckning har skett och vingarna har varit hopfällda.

Rörsångare

För majoriteten av rörsångarna faller längsta tertialen lika med eller nedanför spetsen på innersta handpennan. Endast drygt 6% av ungfågarna och drygt 11% av de gamla hade tertialen utanför armpennan och för de flesta av dessa var den marginellt längre. En ungfågel och fyra gamla hade tertialen en millimeter längre än armpennan. Av de som mätts på båda vingarna så är det ännu färre, drygt 4%, där tertialen faller utanför innersta armpennan på båda vingarna.

Kärrsångare

För majoriteten av kärrsångarna faller längsta tertialen utanför spetsen på innersta handpennan. Endast knappt 4% av ungfågarna och drygt 4% av de gamla var föll lika med eller kortare än innersta armpennan. Ingen gammal föll kortare och endast två ungfåglar. Andelen som föll marginellt utanför den innersta armpennan (0,5 mm) där det även finns en del rörsångare var något högre, 13% för ungfågarna och drygt 6% av de gamla. Det kan tilläggas att endast 1,5% var lika eller kortare på båda vingarna.

Tabell 1. Längd av längsta tertialen i relation till innersta armpennan vänster vinge. Negativa tal visar att tertialen ligger nedanför innersta armpennan med hopfälld vinge medan positiva tal visar att tertialen faller så långt utanför innersta armpennan. Tabellen visar antalet fåglar som mätts.

Juvenila

mm	rörsångare	kärrsångare
4		
3,5		
3		7
2,5		14
2		60
1,5		145
1	1	145
0,5	38	58
0	363	15
-0,5	160	2
-1	59	
-1,5	4	

Adulta

mm	rörsångare	kärrsångare
4		1
3,5		3
3		7
2,5		23
2		16
1,5		27
1	4	31
0,5	13	8
0	101	5
-0,5	23	
-1	9	
-1,5	4	

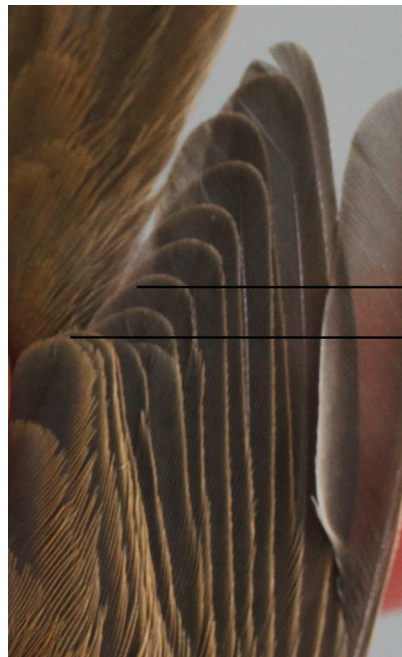
Tabell 2. Relationen mellan längsta tertialen och innersta armpennan på vänster vinge och höger vinge. Y-axeln visar vänster vinge och x-axeln höger vinge. Siffror utan rektangel visar rörsångare och med kärrsångare. Endast juvenila fåglar.

3										1	
2,5									4	2	
2								8	20	3	3
1,5					1			6	21	6	
1				1	1		5	35	10		
0,5			3	13	6	20	30	1	15	3	
0			31	191	1	15	10		3		
-0,5		11	112	1	25	1					
-1	2	47	9	1							
-1,5	3	1									
	-1,5	-1	-0,5	0		0,5	1	1,5	2	2,5	3

Figur 1. En bild på en kärrsångare där tertialen faller ungefär 1 mm utanför innersta armpennan och innerfansinskringen faller strax nedanför toppen på handpenna 7.

Figur 2. En bild på en rörsångare där tertialen faller ungefär jämt med innersta armpennan och innerfansinskringen faller mellan handpennorna 9 och 10.

Figur 3. En bild på en rörsångare där tertialen faller ungefär 0,5 mm nedanför innersta armpennan.

Diskussion

Vi har under den här säsongen sett att denna karaktär är en bra stödjande karaktär men att det inte går att använda den som ensam karaktär. Den är lättobserverad när man ändå mäter var innerfansinskringen faller. Karaktären kan naturligtvis inte användas om inte tertialer eller armpennor saknas eller är växande. Det finns också ett antal av både rörsångare och kärrsångare som har marginellt längre tertial jämfört med innersta armpennan.

Många rörsångare och kärrsångare är ganska enkla att skilja men det finns ett antal individer som är mycket svåra och vi rekommenderar att man använder sig av flera karaktärer vid ringmärkning av dessa arter. Tertiallängden är med en viss vana en lätt och mycket snabb karaktär att kontrollera när man ändå mäter vingar eller kontrollerar innerfansinskringar.

Nedan följer en sammanställning av övriga karaktärer med referenser.

1. Relationen mellan vinglängd och innerfansinskringens längd. Rörsångare har relativt kort vinge och djup innerfansinskrining medan kärrsångare har lång vinge och kort innerfansinskrining, se Falsterbos identifikationspapper. Där finns en liten överlappszon för ungfåglar men inte för adulta.
2. Var innerfansinskriningen faller på övriga hand- eller armpennor, se Falsterbo och Svensson 2023. Rörsångare faller normalt från 9:e handpennan ner till armpennorna medan kärrsångare oftast faller mellan 7:e och 8:e handpennan.
3. Klofärg och färg på foten. Rörsångare har mörka klor och tydlig kontrast mellan översidan på fötterna och undersidan medan kärrsångare har ljusare klor och svag kontrast mellan över- och undersida på foten, se Bingsmarkens hemsida.
4. Form på näbben. Rörsångare har längre och smalare näbb medan kärrsångarens näbbar kortare och något bredare, se Bingsmarkens hemsida och Svensson 2023.
5. Färgsättning. Rörsångare har rödaktig översida och övergump medan kärrsångaren är mer olivfärgad. Notera dock att vissa unga kärrsångare är tämligen rödaktiga, se Bingsmarkens hemsida och Svensson 2023.
6. Teckning på tertialer och handpennor. Rörsångare är mörkare på tertialer och med en diffus gräns mot rödbruna kanter och har oftast inga eller svaga ljusa toppar på handpennorna. Kärrsångare har skarp gräns mot yttre delen av tertialerna som även är mer gulröda och ljusare än rörsångaren och de har oftast tydliga ljusa toppar på handpennorna, se Bingsmarkens hemsida och Svensson 2023.
7. Tungfläckar på juvenila. Kärrsångarens tungfläckar bleknar fortare än hos rörsångarna och är oftast svaga eller helt borta redan i början eller mitten av augusti medan rörsångarnas är tydliga långt in i september, se Svensson 2023.

Tack

Stort tack till de okända personer som först upptäckte den här karaktären. Även tack till Björn Malmhagen och Thord Fransson för värdefulla kommentarer. Vi tackar också de medarbetare som hjälpt till med ringmärkningen vid Bingsmarken och Getterön. Patrik Rhönnstad tackas för att ha uppmärksammat oss på den här karaktären.

Referenser

van Duivendijk, Nils. 2010, Advanced Bird Id Guide. The Western Palearctic (in association with British Birds).

Svensson. L. 2023. Identification Guide to European Passerines.

Karlsson, L., Persson, K. & Walinder, G. 1988 Ringing & Migration 9: 55-62.

A new method for separating Marsh Warblers *Acrocephalus palustris* from Reed Warblers *A. scirpaceus*. No: 124.

Malmhagen, B., Karlsson, M. & Menzie, S. 2013 Ringing & Migration 28, No 1, 63-68.

Using wing morphology to separate four species of *Acrocephalus* warblers in Scandinavia. No: 277.

Bingsmarkens hemsida: <https://www.bingsmarken.se/>